

EUROOPA NÕUKOGU
EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

NELJAS OSAKOND

KOHTUASI
MÕTSNIK versus EESTI

(Kaebus nr 50533/99)

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

29. aprill 2003

Pärast konventsiooni 44. artikli 2. lõike tingimuste täitmist muutub kohtuotsus lõplikuks.

Kohtuotsust võib keeleliselt toimetada.

Kohtuasjas Mõtsnik versus Eesti,

Euroopa Inimõiguste Kohus (neljas osakond) arutas asja kojas järgmises koosseisus:

esimees

Sir Nicolas Bratza,

kohtunikud

Hr M. Pellonpää,

Pr V. Straznicka,

Hr R. Maruste,

Hr S. Pavlovschi,

Hr L. Garlicki,

Hr J. Borrego Borrego

ja sektsiooni sekretär

Hr M. O`Boyle

oma kinnisel istungil 1. aprillil 2003,

teeb teatavaks nimetatud kuupäeval vastu võetud kohtuotsuse:

MENETLUS

1. Kohtuasja aluseks oli Eesti kodaniku Hr Tõnu Mõtsnik`u (“kaebaja”) 2. juunil 1999 vastavalt inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (“konventsioon”) 34. artiklile Euroopa Inimõiguste Kohtule esitatud kaebus (nr 50533/99) Eesti Vabariigi vastu.

2. Kaebajat, kellele osutati õigusabi, esindas Hr I. Gräzin, Tallinnas asuva Akadeemia Nord õigusteaduskonna dekaan. Eesti Vabariigi valitsust (“valitsus”) esindasid Eesti Vabariigi Välisministeeriumi juriidilise osakonna inimõiguste büroo I sekretär Pr M. Hion ning Eesti Vabariigi Alalise Esinduse Euroopa Nõukogu juures erinõunik Hr E. Harremoos.

3. Eelkõige väitis kaebaja, et tema kriminaalasja ei arutatud mõistliku aja jooksul.
4. Kaebus määrati kohtu esimesele sektsioonile (kohtu reglemendi 52. reegel 1. lõige). Sektsioonisiselt moodustati asja läbivaatav koda (konventsiooni 27. artikkel 1. lõige) kohtu reglemendi 26. reegli 1. lõike alusel.
5. 1. novembril 2001 muutis kohus sektsioonide koosseisu (25. reegel 1. lõige). Kohtuasi anti uuele äsjamoodustatud neljandale sektsioonile.
6. 5. märtsi 2002 otsusega tunnistas kohus kaebuse vastuvõetavaks.
7. Kaebaja ja valitsus esitasid kumbki oma seisukohad (59. reegel 1. lõige).

FAKTID

I. KOHTUASJA ASJAOLUD

8. Kaebaja on sündinud 1959. aastal ja elab Tallinnas.
9. 1. juunil 1994 alustas Tartu politsei kaebaja suhtes kriminaalmenetlust sugulise kire ebaloomulikul viisil rahuldamise kahtluse alusel.
10. 25. oktoobril 1994 esitati kaebajale nimetatud rikkumises süüdistus. Samal päeval kohaldati tema suhtes tõkendit - allkiri elukohast mittelahkumise kohta.
22. novembril 1994 esitati kaebajale täiendav süüdistus vägistamise katses.
11. 13. jaanuaril 1995 viidi eeluurimine lõpuni.
18. jaanuaril 1995, pärast süüdistuskokkuvõtte kinnitamist Tartu prokuröri poolt, saadeti kriminaalasi Tartu Linnakohtusse.

12. 7. jaanuaril 1997 andis linnakohus oma määrusega kaebaja kohtu alla.

13. 17. veebruaril 1997 palus kohtunik anda kaebajale süüdistuskokkuvõte, mille kaebaja sai kätte 4. märtsil 1997.

14. 30. juunil 1997 kirjutas kaebaja linnakohtule kirja, milles ta teavitas elukoha muutmisest. Ometi ei saanud ta kirja ära, vaid andis selle oma kaitsjale.

15. 13. oktoobril 1997 väljastas linnakohus pooltele ja tunnistajatele 16. detsembriks 1997 määratud istungi kohtukutsed.

16. 7. novembril 1997 informeeriti linnakohut, et kaebajale ei ole õnnestunud kohtukutset tema poolt oktoobris 1994 avaldatud elukohas üle anda. Seejärel lükati istung edasi.

Detsembri keskel edastas kaebaja kaitsja linnakohtule kaebaja 30. juuni 1997 kirja tema uue elukoha kohta.

17. 19. detsembril 1997 määras linnakohus istungi toimumisajaks 12. veebruari 1998.

12. veebruaril 1998 lükati istung kaebaja kaitsja tervislikel põhjustel puudumise tõttu edasi.

18. Samal päeval tegi linnakohus määruse kaebaja vahi alla võtmiseks. Kohus märkis, et kaebajat on varem neljal korral kriminaalkorras karistatud ja leidis, et ta võib toime panna uusi kuritegusid.

Kaebaja esitas määruse peale erikaebuse otse Tartu Ringkonnakohtule, kes 17. veebruaril 1998 edastas selle linnakohtule, sest kaebused kõrgemalseisvale kohtule tuleb esitada alamaastme kohtu kaudu. 5. märtsil 1998 jättis ringkonnakohus kaebaja erikaebuse rahuldamata.

19. Vahepeal, 18. veebruaril 1998 määras linnakohus uueks istungiajaks 11. märtsi 1998.

2. märtsil 1998 taotles kaebaja kaitsja istungi edasilükkamist, sest tal ei olnud Advokatuuri üldkogu tõttu võimalik sellest osa võtta. Tema taotlus rahuldati.

20. 4. mail 1998 esitas kaebaja seoses tema kohtuasja arutamise edasilükkamisega kaebuse Riigiprokuratuuri.

5. mail 1998 esitas ta samasisulise kaebuse Justiitsministeeriumile, kes palus linnakohtul esitada põhjused, miks kohtuasja arutamine venib.

21. 21. mail 1998 määras linnakohus istungiajaks 24.-25. augusti 1998.

22. Justiitsministeerium ja Riigiprokuratuur informeerisid vastavalt oma 25. mai 1998 ja 26. mai 1998 kirjaga kaebajat, et tema kohtuasja arutamise venimise ajavahemikus 1995. aasta jaanuarist kuni 1997. aasta lõpuni põhjustas linnakohtu suur töökoormus. Samuti avaldasid nad istungite edasilükkamise põhjused.

23. 20. juunil 1998 esitas kaebaja kohtu poolt kaitsja määramise taotluse, sest ta ei olnud rahul enda valitud kaitsja teenustega.

24. Linnakohus arutas kaebaja kohtuasja 24.-25. augustil 1998.

24. augustil 1998 taotles kaebaja kohtuistungie edasilükkamist, väites, et eeluurimine oli puudulik ning tal ei olnud süüdistuskokkuvõtte koopiat, mis oli tema eelmise kaitsja käes. Samuti vaidlustas ta uue kaitsja määramise seaduslikkuse ja taotles prokuröri taandamist menetlusest. Tema taotlused jäeti rahuldamatata kui põhjendamatud.

25. Oma 26. augusti 1998 otsusega tunnistas linnakohus kaebaja süüdi vägistamise katses ja karistas teda neljaaastase vabadusekaotusega. Linnakohus kuulus üle kannatanu ja kaks tunnistajat ning uuris kahte arstlikku ekspertiisiakti.

26. 1. septembril 1998 esitas kaebaja linnakohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse, väites, et kohtumenetlus ja tema süüdimõistmine olid ebaseaduslikud. Linnakohus olevat rikkunud menetlustähtaegu, mis puudutavad menetluse alustamist kriminaalmenetluse koodeksi § 184 lg 1 ja § 204 järgi, mille kohaselt peab kohus otsustama süüdistatava kohtu alla andmise hiljemalt kümne päeva jooksul, arvates kriminaalasja kohtusse saabumisest ning kriminaalasja arutamine kohtuistungil peab toimuma hiljemalt kahekümne ööpäeva jooksul, arvates selle otsuse tegemisest. Kaebaja osundas, et tema kriminaalasi saabus linnakohtusse 18. jaanuaril 1995, aga tema kohtu alla andmine otsustati alles 7. jaanuaril 1997.

Asja arutamisel Tartu Ringkonnakohtus 28. oktoobril 1998 osundas kaebaja ka tema kohtuasja arutamise venimisele esimese astme kohtus.

27. Oma 28. oktoobri 1998 otsusega jättis ringkonnakohus kaebaja apellatsioonkaebuse rahuldamata ning linnakohtu otsuse muutmata. Kohus möönis, et kaebaja kohtu alla andmise otsustamise tähtaega ületati, kuid ei tuvastanud kriminaalmenetluse koodeksi olulist rikkumist, mis oleks endaga kaasa toonud esimese astme kohtu otsuse tühistamise.

28. 24. novembril 1998 esitas kaebaja Riigikohtule kassatsioonkaebuse, milles ta väitis, et tema kohtuasja menetlemise kahe aasta pikkune viivitus oli ebaseaduslik.

29. 9. detsembril 1998 ei andnud Riigikohus kaebusele menetlusalust.

30. 1. märtsil 1999 keeldus pädev prokurör kaebaja avalduse alusel kriminaalasja esimese astme kohtu kohtuniku vastu algatamast, põhjusel, et menetlustähtaegadest mittekinnipidamine ei ole kriminaalkuritegu.

31. 5. märtsi 1999 kirjaga informeeris Justiitsministeerium kaebajat, et kohtuniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks puudusid alused, sest pole tõendeid tahtlikust menetlusreeglite rikkumisest. Samas juhiti kohtuniku tähelepanu puudustele tema töös.

ÕIGUS

I. KONVENTSIOONI 6. ARTIKLI § 1 VÄIDETAV RIKKUMINE

32. Kaebaja väitel ei otsustatud tema kriminaalsüüdistuste üle mõistliku aja jooksul, nagu nõuab konventsiooni 6. artikli § 1, mille asjakohane osa näeb ette:

“Igaühel on ... õigus temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus ... asja arutamisele mõistliku aja jooksul ... õigusemõistmise volitustega institutsioonis.”

A. Arvessevõetav ajavahemik

33. Ei ole vaidlustatud seda, et menetlus algas 1. juunil 1994, kui kaebaja muutus kahtlusaluseks seksuaalkuriteo toimepanemises, ja lõppes 9. detsembril 1998, kui Riigikohus ei andnud kaebaja kassatsioonkaebusele menetlusluba. Menetluse kogupikkus oli seega neli aastat, kuus kuud ja kaheksa päeva. Kuna aga konventsioon jõustus Eesti suhtes 16. aprillil 1996, siis enne seda kuupäeva toimunu ei kuulu kohtupädevusse *ratione temporis*. Järelikult saab kohus arvestada ainult kahe aasta, seitsme kuu ja kahekümne kolme päeva pikkust perioodi, mida loetakse alates 16. aprillist 1996, võttes siiski arvesse ka millisesse staadiumi on menetlus selleks kuupäevaks jõudnud (vt mh *mutatis mutandis*, *Yagci ja Sargin v. Türgi*, 8. juuni 1995 otsus, seeria A nr 319-A, lk 16, § 40).

B. Menetluse pikkuse mõistlikkus

34. Kohus tuletab meelde, et menetluse pikkuse mõistlikkust tuleb hinnata, arvestades kaasuse konkreetseid asjaolusid ning võttes arvesse kohtupraktikat, eriti kohtuasja

keerukust ning kaebaja ja pädevate võimuorganite käitumist (vt mh *Kudla v. Poola* [GC], nr 30210/96, § 124, ECHR 2000-XI).

1. Poolte seisukohad

35. Kaebaja avaldas, et menetlus, eriti esimeses kohtuastmes, kestis põhjendamatult kaua. Kohtuasi oli linnakohtus rohkem kui kolm aastat.

36. Valitsus nõustus, et asi ei olnud eriti keerukas.

Esitati väide, et asja arutamise venimine pärast esimese kohtuistungi määramist 1997. aasta oktoobris oli tingitud kaebajast ja tema kaitsjast. Istungeid lükati kolm korda edasi ühe või teise puudumise tõttu. Lisaks põhjustas kaebaja teatavat viivitust, kui ta saatis erikaebuse vahi alla võtmise määruse peale esimese astme kohtu asemel otse ringkonnakohtusse.

Valitsus möönis, et esimese astme kohtu menetlus oleks võinud olla lühem. Asja menetlemise viivitus kuni esimese istungi määramiseni oli tingitud linnakohtu ja istungi eesistuja suurest töökoormusest.

Ent alates kaebaja vahi alla võtmisest 12. veebruaril 1998 arutati asja kiiresti ja hoolsalt. Ringkonnakohtus ja Riigikohtus viidi menetlused läbi erakordse kiirusega.

Kokkuvõttes leidis valitsus, et menetluse kogupikkus kolmes kohtuinstantsis ei ületanud “mõistlikku aega” ja järelkult konventsiooni 6. artikli § 1 ei rikutud.

2. Kohtu hinnang

37. Kohus võtab teadmiseks valitsuse avalduse, mida kaebaja ei vaidlusta, et juhtum ei olnud eriti keerukas. Ta täheldab, et kõne all olev menetlus, milles kaebaja oli

ainus kohtualune, puudutas seksuaalkuritegu, milles oli vähe tõendeid (vt 25. punkti). Sellest tulenevalt leiab kohus, et juhtum ei olnud eriti keerukas.

38. Kaebaja käitumise kohta märgib kohus, et istung, mis määrati 16. detsembriks 1997 lükati edasi kaebaja, kes ei viibinud vahi all, ja tema kaitsja, kes ei teavitanud kohut kaebaja elukoha muutmisest, süül. Järgmised istungid, mis määrati 12. veebruariks 1998 ja 11. märtsiks 1998, lükati samuti edasi, kuna kaebaja kaitsja ei saanud istungist osa võtta. Seega oli menetluse viivitus 1997. aasta detsembrist kuni 1998. aasta märtsini tingitud kaebajast. Samas pole alust väita, et kaebaja oli vastutav viivituste eest muul ajal. Seega leiab kohus, et kaebaja ei aidanud olulisel määral kaasa menetluse pikkusele.

39. Mis puudutab võimuorganite käitumist, siis kohus märgib, et kriminaalasja eeluurimist alustati 1. juunil 1994 ja see viidi lõpule 13. jaanuaril 1995. 18. jaanuaril 1995 saadeti kriminaalasi linnakohtusse, kus see seisis peaaegu kaks aastat – alles 7. jaanuaril 1997 anti kaebaja kohtu alla. Ometi, nagu eespool märgitud, saab kohus *ratione temporis* pädevuse tõttu võtta arvesse üksnes perioodi pärast 16. aprilli 1996, arvestades eelnenud menetlust üksnes taustainfona. Peaaegu üheksakuulise kohtuliku tegevuse puudumise järel, pärast konventsiooni jõustumist, tegi linnakohus menetlustoimingud 7. jaanuaril 1997 (kohtu alla andmine), 17. veebruaril 1997 (süüdistuskokkuvõtte edastamine) ja 13. oktoobril 1997 (istungi määramine). Seega oli edasine viivitus peaaegu kaheksa kuu pikkune, 1997. aasta veebruarist kuni 1997. aasta oktoobrini.

40. Edasi märgib kohus, et kaebaja oli vabaduses kuni tema vahistamiseni 12. veebruaril 1998. Sellega seoses meenutab kohus, et vahialustel on õigus võimuorganite “erilisele hoolele”. Järelikult juhtudel, kui isikut hoitakse tema kriminaalasja arutamise ajal vahi all, on tema kinnipidamise fakt juba iseenesest asjaolu, mida tuleb arvestada, hinnates vajadust teha otsus mõistliku aja jooksul (vt nt, *Abdoella v. Madalmaad*, 25. novembri 1992 otsus, seeria A nr 248-A, lk 17, § 24).

41. Kuna 12. veebruari 1998 ja 11. märtsi 1998 istungid jäid ära, määras linnakohus 21. mail 1998 uueks istungiajaks 24.-25. augusti 1998. Kohus tegi otsuse 26. augustil 1998. Apellatsioonikohus tegi otsuse 28. oktoobril 1998 ja 9. detsembril 1998 ei andnud Riigikohus kaebaja kassatsioonkaebusele menetlusluba. Seega ei saa öelda, et võimuorganid ei täitnud oma kohust mõista õigust kiiresti kaebaja vahi all viibimise ajal.

42. Kokkuvõttes leiab kohus, et kuigi menetluses esines üsna märkimisväärseid viivitusi, eriti esimese astme kohtus ei olnud need tingitud kaebajast ega kohtuasja keerukusest. Menetluse pikkus kohtu kolmes astmes ei olnud arvessevõetaval ajavahemikul nii pikk, et rikuks konventsiooni 6. artikli § 1 nõutud "mõistliku aja" tingimust, pidades silmas võimuorganite asja käsitlemist pärast kaebaja vahi alla võtmist.

43. Järelikult ei ole konventsiooni 6. artikli § 1 rikutud.

EELTOODUD PÕHJUSTEL LEIAB KOHUS ÜHEHÄÄLSELT,

et konventsiooni 6. artikli § 1 ei ole rikutud;

Koostatud inglise keeles ning kuulutatud kirjalikult 29. aprillil 2003 kooskõlas kohtu reglemendi 77. reegli 2. ja 3. lõikega.

/allkiri/

Michael O`Boyle

sekretär

/allkiri/

Nicolas Bratza

esimees